

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ
“НИКОЛА Й. ВАПЦАРОВ”

8500, гр. Айтос, ул. "Димитър Зехирев" №58; тел.+359 894452042; e-mail: info-200113@edu.mon.bg

УТВЪРЖДАВАМ:

Иванка Лалева

Директор

МЕХАНИЗЪМ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ
НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО
В СУ "Н.Й.Вапцаров"
гр. Айтос, общ. Айтос, обл. Бургас

УЧЕБНА 2025/ 2026 ГОДИНА

Настоящият Механизъм за противодействие на тормоза в училището е разработен на основание чл. 185 от ЗПУО и приет от Педагогическия съвет на проведено заседание № 8 на 12.09.2025 г.

Координационен съвет за справяне с тормоза в училище, утвърден със Заповед № 2656 от 12.09.2025 г.

Председател: Станка Терзиева

Членове: Недялка Рачева

Мария Маджарова

Златена Тодорова

Галина Иванова

Светла Калинова

Йозлем Шефки

Сияйна Иванова

Заповед за утвърждаване на Механизъм: № 2655 от 12.09.2025 г., включващ:

- План за изпълнение на дейности по превенция и интервенция при проява на насилие и тормоз;
- Дневник за вписване на случаите на тормоз

I. ВЪВЕДЕНИЕ И ЦЕЛИ НА НАСТОЯЩИЯ ДОКУМЕНТ

Настоящият Механизъм за противодействие на училищния тормоз кореспондира със Стратегията за развитие на училището (2016-2020 г.) и е част от Плана за изпълнението на стратегията и Годишния план на училището за учебната 2025/2026 година. Основава се на Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище, алгоритъма за прилагането му и приложенията към него, утвърдени със Заповед № РД 09-5906 от 28.12.2017 г. на МОН.

Въвеждането на училищен механизъм се налага от разбирането, че реален напредък в справянето е насието и тормоза може да бъде постигнат само при прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и изпълнява от всички участници в образователния процес. Тази политика следва да е част от цялостната съвкупност от политики за развитие на училището. Тя регламентира в дългосрочен план целите и задачите по отношение на превенцията на насието, както и разписва конкретни роли, отговорности и процедури за действие при възникнали ситуации на насилие и тормоз. Тези елементи са подробно разгледани в настоящия документ.

Документът се състои от две **основни части, приложения и алгоритъм за прилагането на Механизма**. В първата част се разясняват понятията „насилие” и „тормоз”, разликата между тях, видовете поведение, които те включват, както и белезите, по които да бъдат разпознати. Тази част е информативна и с нея трябва да бъдат запознати всички заинтересовани лица.

Във втората част на документа се разглеждат задължителните елементи на цялостна политика за сигурна образователна среда - превенция и интервенции, в случай на насилие и тормоз. Разясняват се още дейностите по превенция и интервенция (реакция), които се осъществяват на равнище институция и на равнище клас, включването на родителите като неизменен участник, както и се очертават основните ресурси, които училището трябва да осигури, за да може ефективно да се предотвратява насието.

Приложенията към основния документ дават практически насоки за това как да се прави изследване и оценка на актуалната ситуация, как да се осъществяват дейностите на ниво клас, как да се подаде сигнал към други служби или услуги при възникване на по-сериозни ситуации с оглед на причинената вреда и последиците за живота и здравето на учениците.

Алгоритъмът разписва конкретни стъпки за реализирането на дейностите по настоящия механизъм.

I ЧАСТ ОБЩИ ПОНЯТИЯ

ИЗМЕРЕНИЯТА НА НАСИЛИЕТО МЕЖДУ ДЕЦАТА

Какво е насилие?

В България в официална употреба е дефиницията на понятието „**насилие**”, дадена в параграф 1, т. 1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето:

„**Насилие**” над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„**Физическо насилие**” е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.

„Психическо насилие” са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

„Сексуално насилие” е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на Световна здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото”.

„Пренебрегване” е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

Какво е тормоз?

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Но не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Професор д-р Дан Олвеус определя тормоза като „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друго дете чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин.”

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставящо траматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики:

1. злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
2. извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира;
3. повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на насилие.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

Физически тормоз, например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Психически тормоз, например, подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на личните вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Когато е в група - под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

Сексуален тормоз - представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смуцаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Кибернасилие и Кибертормоз - насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др.

Ако дете е въввлечено в рискова ситуация онлайн, това винаги има своите отражения в реалния му живот. Преживяванията за детето могат да бъдат дори по- унижителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен до много по-голям кръг хора.

Разлики между тормоз и закачки или игра между учениците

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои - от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премежаване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Следното би могло да помогне за правилна оценка на ситуацията:

- Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра.
- Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.
- Ако ученикът не се чувства добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е тормоз.
- Ако ученикът, към когото са отправени подигравките, поиска от другия ученик да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за тормоз.
- Ако ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е тормоз.
- Ако дразненето е за нещо, което ученикът не може да промени (височина, носене на очила, тегло, способност да чете, атлетически способности и пр.), тогава може да е тормоз.
- Ако има и други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е тормоз.
- Ако едното дете е по-силно или по-популярно, по-голямо на възраст или по- властно, това може да е тормоз.

Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде

определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма.

Физическото насилие и тормоз са формите, които възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне обикновено са насочени именно към тях.

Психическото насилие и тормоз по-трудно могат да бъдат установени, тъй като не са така видими, а и децата, от своя страна, нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания.

Проблемът се задълбочава, когато психическото насилие и тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и други се подценяват от възрастните и се считат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата. Ето защо е важно да се обърне внимание още при първите признаци за съществуването на насилие и тормоз.

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове;
- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;

- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове;
- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване (постоянно обличане на едни същи дрехи или отказ да сресва косата си);
- психосоматични симптоми, като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен.
- различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възраст).
- наблюдават се промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. ЧАСТ ПОЛИТИКА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ

1. Принципи, ценности, философия

Средно училище „Никола Вапцаров” самостоятелно разработва и прилага цялостни политики за:

1. подкрепа за личностно развитие на ученика;
2. изграждане на позитивен организационен климат;
3. утвърждаване на позитивна дисциплина;
4. развитие на училищната общност.

Политиката за превенция и интервенция на насилието и тормоза се основава на споделени ценности, философия, норми, правила и традиции за участие и взаимодействие на директора, педагогически и непедагогическия персонал, родителите, децата и учениците в изграждането на сигурна среда. Тя трябва да се базира на основни принципи и положения, да съдържа цели, стратегии, очаквани резултати и отговорности за всички участници в процеса на предучилищното и училищното образование.

Основни цели на политиката за превенция и интервенция на насилието са:

- Да създаде позитивна култура и климат в училището;
- Да повиши осведомеността на всички участници в процеса на училищното образование, че насилието е неприемливо поведение;
- Да разработи система за превенция, която създава условия за превантивна работа с класа

и включва децата в образователни дейности, семинари, работилници, които да ги запознават с различните форми на насилие и тормоз, да възпитават уважение и толерантност към различията, да развиват чувствителност към границите на другия, етика на взаимоотношенията, кое поведение е приемливо и кое - не, как да се реагира на неприемливо поведение, др.

- Да създаде система за интервенция като разработи или разясни съществуващи правила и процедури във връзка с всяка една проява на насилие и тормоз, вкл. по отношение на идентифициране и сигнализиране;
- Да създаде система за предоставяне на подкрепа за пострадалите и въвлечените в ситуациите на насилие и тормоз;
- Да развие устойчива система за изграждане на капацитет у всички участници в образователния процес под формата на обучителни дейности, механизми за сътрудничество с други, външни за училището служби, организации или институции, изграждане на ефективна система за дежурства и др.
- Да създава механизми за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция.

Политиката за сигурна образователна среда следва да се базира и на следните специфични принципи:

- Позитивна култура и климат, които:
 - приемат различието и разнообразието и се базират на принципите на приобщаващото образование;
 - дават възможност за развитие на сигурна среда, в която децата открито споделят и обсъждат теми, свързани с насилието
 - насърчават взаимоотношения на уважение сред цялата общност;
- Ефективно лидерство;
- Прилагането на цялостен институционален подход;
- Споделено разбиране за насилието и тормоза и последиците;
- Подкрепа и мотивиране на децата и служителите, в т.ч. информиране, обучение, консултиране, супервизия и изграждане на капацитет за справяне с насилието;
- Въвеждане на образователни стратегии и дейности за превенция (вкл. мерки по информиране), които:
 - развиват емпатия, уважение и резилианс сред децата
 - ясно адресират агресивно поведение
 - изграждат нулева толерантност към всички форми на насилие;
- Системност и регулярност при вписване, изясняване и прилагане на мерки и последващи действия в случаи на насилие и тормоз;
- Координация и последователни усилия от страна на институцията за изграждане на мрежа от взаимовръзки и взаимодействия за изграждане на по-сигурна среда;
- Партньорство с родителите;
- Непрекъсната оценка и проследяване на ефективността на цялостната политика за превенция и интервенция на насилие и тормоз.

Причините за насилието са много и комплексни и училището, не би могло да повлияе на всички. Но целта е успешно да се намалят тези фактори, които са свързани със средата в самата институция и които допринасят за проявата на насилие и агресивни модели на

поведение. За сигурна образователна среда и нулева толерантност към насилие и тормоз са необходими:

- системни усилия за възпитаване у децата на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията;
- подобряване на физическата среда (с фокус върху стаите, общите помещения за хранене - столовата, както и санитарните помещения), която не съдържа предпоставка за изява на агресивното поведение и в същото време създава условия за формирането на класа като общност;
- работа с нагласите към ученето, които намаляват съревнователния елемент между децата за сметка на екипната работа и споделяне на проблеми в общността на класа, както и проектно-базирано обучение, включително и изнесени дейности, които дават отлични резултати в тази посока;
- последователни стъпки за разбиране на последиците от насилието и тормоза и мерки за подкрепа на децата за справяне с неприемливото поведение, които не наблягат на наказанието.

Цялостната политика се реализира на равнище училище и на равнище клас, като на всяко едно от тези равнища се осъществяват дейности по превенция и интервенция (реакция).

Превенцията на насилие и тормоз включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище клас, например създаване на правила на отношения в класа, морално възстановяване на щета, тематични дискусии, регулярно провеждани в часа на класа или по друго време. Дискусиите са възможност в класа да се поставят за обсъждане въпроси, които вълнуват или смущават децата, като по този начин се създава пространство за мислене и отработване на агресията чрез говорене, разиграване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне и развиване на нови умения и модели за ненасилствени отношения и поведение.

Интервенциите включват отговора на институцията при възникнали ситуации на насилие и тормоз. Това са последователни действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие, тормоз и криза и се реализират като отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въввлечено пряко или косвено в ситуацията, като се прилага принципът на най-добрия интерес на детето.

МЕРКИ ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА СИГУРНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

На ниво училище:

Създаване на координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с насилието и тормоза. Съветът се ръководи от педагогически специалист, определен от директора и включва в състава си училищен психолог/педагогически съветник, учители, деца и родители.

Оценка на ситуацията

Оценката и анализирането на ситуацията са от значение за планирането на дейности за изграждане на сигурна образователна среда. Оценката съдържа описание на следното:

- До колко са запознати заинтересованите страни с темата за насилие и тормоз?

- Какви видове и форми на насилие и тормоз има в училището?
- Колко често те се проявяват?
- Къде са местата, на които най-често се случват?
- Кои са участниците?
- Как се е реагирано до момента?
- Какво следва да се предприеме, за да бъде реакцията ефективна?

Оценката се организира от ръководството на институцията и се осъществява от координационния съвет в началото на учебната година. За целта могат да се използват редица инструменти, като специални въпросници, дискусии с участие на цялата училищна общност, фокус групи с деца, учители и родители и др.

Резултатите от оценката и наличието на проблем се представят от координационния съвет и се обсъждат на тематичен педагогически съвет, на който участие могат да вземат всички заинтересовани страни. Резултатите могат да се обсъдят и на родителските срещи, и в часовете на класа.

Изготвяне на план за превенция и интервенция на насилието и тормоза

Планът за изпълнение се изготвя и реализира от координационния съвет и се утвърждава от директора с продължителност от една учебна година, като се актуализира в началото на всяка учебна година. Планът включва описание на всички дейности по превенция и интервенция на ниво институция и ниво клас и е индивидуален за всяко училище. В плана са очертани срокове и отговорности по изпълнение на дейностите по превенция и интервенция.

ПЛАНИРАНЕ/АКТУАЛИЗИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИ ПО ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ

ДЕЙНОСТИ ПО ПРЕВЕНЦИЯ

Дейности по превенция на равнище институция

- Създаване/актуализиране на етичен кодекс на училищната общност съгласно ЗПУО. Етичният кодекс на училищната общност включва всички участници в предучилищното и училищното образование.
- **Създаване на единни училищни правила**, които да станат част от Правилника за дейността на институцията. Този процес е от две стъпки:
 - 1) Изработване на правила на поведение и ценности от всеки група;
 - 2) Обобщаване на правилата на ниво институция и вписване в Правилника за дейността на институцията.
- Внасяне на промени в Правилника за дейността на институцията при необходимост.
- Запознаване на цялата училищна общност с определението, проявлението и последиците от насилието и тормоза.
- Подобряване на системата от дежурства с оглед недопускане на насилие и тормоз.
- Повишаване квалификацията на педагогическия персонал за работа с програмите, **включително реализиране на специализирани обучения** за превенция и справяне с насилието и тормоза.
- Информиране и актуализиране на информацията за наличните ресурси в общността - съществуващи услуги и програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза в училището.

Дейностите за превенция на ниво клас включват:

- Децата и учителят създават **правила за поведение** на класа (описано като първа стъпка от създаването на единни училищни правила в Дейности по превенция на равнище институция)
- **Обучителни дейности** и работа с класа, в които водеща роля има учителят/класният ръководител. При работата на равнище клас следва да се прилагат всички форми на групова работа, дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит, като се използват възможностите на учебната програма, вкл. теми от глобалното, гражданското, екологичното, здравното, интеркултурното образование, часа на класа, различни извънкласни и извънучилищни дейности. Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за насилието и тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения за здравословно и ненасилствено общуване, емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Основните теми могат да бъдат:
 1. Правата на децата и отговорностите, които те създават по отношение на околните.
 2. Ценностите - какво са, какви могат да бъдат, как се проявяват в поведението, как се прилагат в ежедневието?
 3. Какво представляват насилието и тормозът, разпознаваме ли ги, как можем и на кого да съобщаваме за случаи на насилие и тормоз?
 4. Какви са преживяванията на извършителя, последователите, потърпевшия и наблюдателите?
 5. Как се чувстваме, когато видим прояви на насилие и тормоз и какво правим? Какво можем да направим?

Използване на подход, ориентиран към децата, на подхода за работа с връстници, осигуряване на условия за участие на учениците, които да станат естествените помощници при реализирането на дейностите по превенция (ползване на организацията на ученическите съвети, различни инициативи, идващи от децата и др.);

Провеждане на тематични родителски срещи.

ДЕЙНОСТИ ПО ИНТЕРВЕНЦИЯ

Дейности по интервенция на ниво институция

Дейностите по интервенция на ниво институция задължително се включват в Годишния план за дейността на институцията и се приемат на първия педагогически съвет за учебната година. Включват:

- **Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията**

Дневникът със случаи се създава за целите на анализа и планирането на цялостна политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза. В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на второ и трето ниво според приетата класификация, при които е необходима и намесата на координационния съвет. В Дневника със случаи се описва следната информация: дата, клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

На базата на вписаните ситуации, координационният съвет извършва анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза. Координационният съвет е отговорен за анализа и разпознаването на деца и ученици, които участват и се вълечат в ситуации на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието.

От анализа координационният съвет дава становище за индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск по смисъла на Закона за закрила на детето и Закона за предучилищното и училищното образование, предлага мерки и конкретни интервенции, които могат да бъдат индивидуална, групова работа и др. Координационният съвет дава становище и насочва ученикът към допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете в риск.

Дневникът се съхранява в кабинета на психолога.

- **Инициране на работа по случай, включително насочване на случая към други служби.**

При случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво, незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане” (Отдел „Закрила на детето” - 03Д) и/или полицията. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на *Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция*. Индивидуалната работа по случай с дете се осъществява интегрирано от мултидисциплинарен екип. При становище от координационния съвет в училището за инициране на работа по случай или ако не се свика *Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция*, класният ръководител следва да иницира работа по случай с детето в училището.

Всеки служител в училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми директора на институцията.

Дейности по интервенция на ниво група/ клас - отнасят се до всички ситуации на насилие и тормоз според приетата класификация

- **Обсъждане между учениците и класния ръководител** с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници и свидетели, последствията, както и възможните решения.

подкрепа за личностно развитие на дете в риск.

- **Съвместни действия между класен ръководител или учител и включване на външни специалисти.**

Може да се организират допълнителни занятия с целия клас с подкрепата на психолог. За целта би могъл да се покани и външен специалист.

- **Използване на посредник при разрешаване на конфликта.**

- **Провеждане на тематична родителска среща.**

Работа с родители

Включването на родителите е важна част от реализирането на цялостната политика и важно условие за нейната ефективност. Съгласно училищните политики родителите се привличат като партньори в дейностите по превенция и интервенция.

Партньорството с родителите за съдействие по **превенция** на насилието и тормоза може да се осъществява чрез:

- Провеждане на тематична родителска среща, в която учителите да запознаят родителите с цялостната политика, да им се представят основните моменти в механизма и да се дискутира тяхната готовност да участват.
- Покана към родители, които да се включат, като представят своите професии, хобита, интереси, така че да направят видима връзката между образованието и приложението му в живота.

- Идентифициране на родители, които могат да бъдат посредници за осъществяване на връзка между училището и други организации и институции. Родителското съдействие може да има различни измерения, като:

- родители - специалисти от областта на помагащите професии (психолози, социални работници, медиатори, лекари) или други професии, които могат да бъдат полезни и с чиято помощ могат да се реализират училищни инициативи

- родители, изявили желание да се включат в групи за придружаване на определени групи деца по пътя от дома до училището

- родители, изявили желание да бъдат посредници между училището и родителите или други организации и институции, когато това се налага.

Партньорството с родителите в случаи на **интервенция**: във всички случаи е необходимо родителите на участващите в ситуацията на насилие или тормоз деца да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от институцията действия за разрешаване на ситуацията.

Насоки към учителя за разговор с родителите:

- Добре е разговорът да бъде започнат със силните страни на децата и след това да се представи ситуацията. Това ще помогне за свалянето на напрежението още в началото.

- Добре е останалите родители от класа също да бъдат информирани за ситуацията и предприетите действия с цел изясняване на неизвестните и сваляне на напрежението. По този начин се ограничават различни интерпретации и спекулации поради непознаване на ситуацията. Родителите трябва да бъдат информирани, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете или деца от тяхна страна са недопустими и само ще задълбочат конфликта.

- Разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се остави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки; от разговора могат да бъдат изведени конкретни договорености - кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат. Конструктивно е учителят да дава конкретни препоръки на родителите какво биха могли да направят и да обсъжда дали това е според възможностите им. По преценка, учителят може да насочи родителите за консултация с педагогическия съветник или с училищния психолог, или с други специалисти при необходимост.

Насоки за работа с родители, когато не съдействат:

В случай че родителите отказват да съдействат или по някакъв начин възпрепятстват действията на училището, учителят следва да се обърне към координационния съвет и случая да се обсъди.

Ресурсна обезпеченост

Ръководството на институциите в системата на предучилищното и училищното образование е необходимо да осигурява:

- ежегодно обучение на служителите по теми, свързани с насилието и тормоза;

- обучени специалисти за интервенция в ситуации на тормоз в институцията, а при липса на такива да се обърне към външни за институцията специалисти, които са обучени за интервенция в ситуации на тормоз;

- информация, материали по темата за насилието и тормоза в училището, информация за наличните ресурси в общността и други.

КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФОРМИТЕ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ И ПРЕДПРИЕМАНЕ НА СЪОТВЕТНИ ДЕЙСТВИЯ			
Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
ПЪРВО НИВО - НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА:			
Форми на физическо насилие са например: леко удряне, бутане, щипане, драекане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственоост. Форми на психическо насилие са например: омаловажаване, клюкарене, обиждане. осмиване, засрамване, подвикване, ругане. клеветене, подигравки, унижение, заплахи. нецензурни/неприлични коментари, измисляне на прякори, изключване от групови или съвместни дейности. фаворизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове. Форми на сексуално насилие са например: показване на неприлични жестове и действия. вербален тормоз със сексуално съдържание. разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст. съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия. Форми на кибернасилие са например: обидни	На първо ниво действията се предприемат от класен ръководител или учител заедно с родител, като се осъществява педагогическа работа - индивидуално, за група деца/ученици или за цялата група/клас. При наличие на щети от материален характер - те се възстановяват. Ако педагогическата работа не дава резултат и насилственото поведение се повтаря, а последствията са по-сериозни, то тогава еледва се да предприемат действия.	Ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника със случаи, защото са първа проява на насилие и не се тълкува като тормоз.	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Класният ръководител/учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. 3) Уведомяване на родител от класния ръководител/учителя. 4) Консултации - предприемане на индивидуални разговори с участниците от класния ръководител/учителя. 5) Мерки и действия от страна на класен ръководител/учител - намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите. 6) Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия.

колажи, снимки, видеа, коментари, обаждания изпращане на обидни съобщения (8М8, ММ8 съобщения в социалните мрежи, др.), използване на дискриминативни и обидни етикети, използване на език на омраза, кражба	предписани за ситуации от второ или трето ниво.		
Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
ВТОРО НИВО - ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛАТА ИЛИ С ПО-СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ:			
Форми на физически тормоз са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса. Форми на психически тормоз са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация, подигравки, отправени пред целия клас, публично унижение, обиди; интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване. Форми на сексуален тормоз са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози. Форми на кибертормоз са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи,	На второ ниво, действията се предприемат от класен ръководител заедно с психолог или педагогически съветник, представител на координационния съвет и директор и задължително участие на родител, като се уведомява директорът. По преценка се подава сигнал до ОЗД и/или полиция. Координационният съвет прави оценка на риска и може да даде становище за инициране на работа по случая. .	Ситуацията на тормоз се описва в Дневника за ситуации на тормоз от свидетеля на случилото се или от класния ръководител. Възстановяване на щети при наличие на такива.	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Учителят/класният ръководител подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Всеки служител, който е станал свидетел на насилието, може да подаде сигнал към ОЗД. 3) Учителят/класният ръководител съобщава на Координационния съвет за случая. Прави се оценка на случая и по преценка директорът подава сигнал от името на институцията до ОЗД и/или полицията и се иницира работа по случая.

заснемане без разрешение, унизителни снимки/видео, кражба на профил и използване език на омраза.			4) Уведомяване на родител. 5) Мерки и действия - работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на работа по случая 6) Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия.
Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
ТРЕТО НИВО – СИСТЕМНА ЗЛОУПОТРЕБА, КАКТО И СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО ЗА КОЙТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА			
Форми на физически тормоз са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, ограничаване на движенията, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие. Форми на психически тормоз са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, клетви, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотични вещества, включване в антисоциални групи и организации, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на банди, последиците от които	На трето ниво се уведомява незабавно на ОЗД и/или органите на полицията. Действията на ниво училище се предприемат от директор заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или	Ситуациите на тормоз от трето ниво се описват в Дневника за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа, включваща всички участници; правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участниците. 2) Учителят/класният ръководител подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Незабавно уведомява директорът и се подава сигнал към ОЗД и/или органите на полицията. 3) Уведомяване на родител. 4) Консултации- предприемане на индивидуални разговори с участниците.

нараняват други. Форми на сексуален тормоз са например: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение. Форми на кибертормоз са например: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с влогове, блогове, форуми, социални мрежи, профили и лични данни, заснемане без разрешение, заснемане и разпространение на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки и видео на детска порнография.	би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира отдела за закрила на детето и/или полицията. При материална щета се съставя Протокол за възстановяване на щетата.	Закона за закрила на детето, Наредбата за приобщаващо образование, Закона за предучилищното и училищното образование.	5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора. Ако друга организация или услуга е въввлечена в работата с ученика, училището установява връзка с тези организации или услуги и синхронизира дейностите. 6) Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия.
--	---	--	---

НАСОКИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ

Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз.

1. Подход за възстановяване на щетата.
2. Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие или тормоз.
3. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността.
4. Действия при насилие на дете/ученик срещу член на екипа на институцията.
5. Действията при насилие на възрастен срещу дете/ученик.

Намесата и справянето с конкретни ситуации на тормоз и насилие е част от цялостната политика на институцията срещу насилието. Намесата на възрастните следва внимателно да се обмисли и планира. Тя трябва да бъде последователно прилагана от цялата училищна общност, за да бъде максимално ефективна.

Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата, както и поведението, което е неприемливо. Тези ситуации представляват първо ниво от приетата класификация. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически измерения.

1. Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз

Задължение на всеки служител на институцията е да се намеси, за да прекрати ситуация на насилие/тормоз, на която е станал свидетел или за която е получил сигнал (от дете, родител или друг служител от училището:

- в случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно; когато има опасност за живота на детето, неговото здраве и физическия интегритет може да се използва разумна физическа сила под формата на избутване, издърпване, задържане на място.
- не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на детето, което е нанесло насилието/тормоза и на други деца, защото това може да урони неговото достойнство. Фокусът на интервенцията трябва да бъде насочен към децата-свидетели на насилието, към средата, а не към активните участници и потърпевшите в ситуацията на насилие;
- когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата или да се наложи друга предварително съгласувана мярка.

2. Подход за възстановяване на щетата

Подходът за възстановяване на щетата се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена на друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази посока. Важно е преди да се прилага подходът да бъде предварително съгласуван с цялата общност, включително и с децата, и да бъде част от политиката на институцията. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип

подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Възстановяването на щетите успешно може да се прилага за материални и за нематериални щети.

Подходът за възстановяване на щетата изисква време и по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най-добре този подход да се приложи от учителя/класния ръководител, педагогическия съветник/психолога. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище/ детска градина се придържа, а не за да бъде наказан:

- като първа стъпка учителят/класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете;
- ключов момент във възстановяването на щетата е, че учителят/класният ръководител разговаря с детето, а детето само предлага как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово предложение трябва да се съгласи и детето, което е потърпевш от насилието. Този процес се медира от ангажирания в случая учител/класен ръководител, педагогическия съветник или психолога;
- след изясняване на ситуацията и постигане на договореност, учителят/класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка. Учителят може да потърси съдействие и от другите учители, които също да наблюдават поведението на децата и да реагират своевременно. Педагогическият съветник или психологът също могат да подпомогнат работата на учителя като наблюдават детето във взаимоотношенията му с другите деца и дадат насоки за действията и мерките, които учителят да предприеме при необходимост;
- при преценка може да бъде насочено към услуги в общността. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността.

3. Действия при инцидент, криза или при повторна ситуация на насилие или тормоз

При повторна ситуация на насилие или когато има случай на инцидент или криза се следват предписанията от механизма, описани в Приложение 1. Класификация на формите на тормоз и предприемане на съответни действия:

- при инциденти и кризи се препоръчва работа в групов формат (например работа в цялата група/класа), като кризисната интервенция е от минимум 45 минути до 1 час и 30 мин. в определени рамки - затворено пространство, в което участниците не допускат нови лица, и др. Предлага се пространство, в което да се вентилират емоциите от преживяното и да се даде възможност за преработка.

Най-подходящо е тази интервенция да бъде извършвана от психолога или педагогическия съветник, а при липсата на такъв специалист веднага да се потърси съдействие от Националната мобилна група за психологическа подкрепа, състояща се от кризисни психолози към МОН, мобилна група или специалист от услуга в общността или мобилни кризисни психолози от Държавната агенция за закрила на детето. Честа спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата“ и наказване на „насилника“. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от разбиране и емпатия (съпреживяване), за да може то да развие това чувство към другите.

- работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение. Важно е учителят/класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;
- погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстниците. При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се разговаря с него какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;
- необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- детето трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно ако насилието се повтори. Може да му се предложи да поговори с психолога в институцията;
- не е препоръчително да се прави среща между детето, върху което е упражнено насилието, и детето, което е извършило насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици. При създаване на необходимите условия и след съответно обучение на специалистите в детската градина, училището, центъра за подкрепа за личностно развитие, специализираното обслужващо звено може да се реализира медиация с цел възстановяване на емоционалната и моралната щета и взаимовръзките между децата;
- наблюдавайте детето в следващите дни, за да се уверите как се чувства и при необходимост отново разговаряйте с него;
- необходимо е да се работи с наблюдателите не само на нивото на превенцията, но и след ситуация на тормоз;
- не се отстраняват наблюдателите, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз, като всички, които са били там, следва да видят какво се прави съгласно правилата на институцията;
- валидират се правилата и етиката на поведението и се подкрепят тези, които са се намесили в защита ценностите на институцията. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи отново;
- насърчават се отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая;
- при преценка детето може да бъде насочено към услуги в общността.

4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността

Насочването на детето и неговите родители към консултация и психологическа работа следва да се осъществява от психолога, педагогическия съветник или ако няма такъв - от класния ръководител. Насочващият трябва да е запознат с услугите в общността и да даде пълна и конкретна информация на родителите за възможните услуги и програми - къде може да се консултират, колко струват консултациите, какво представляват консултациите, какъв е метода на работа и т.н.

Училището следва да има актуална информация за наличните услуги в общността, като центрове за превенция и консултативни кабинети към местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, центрове за обществена подкрепа, комплекси за социални услуги, общински съвети по наркотичните вещества, програми, предлагани от грижа, за да могат родителите и детето да се възползват, а не да го приемат като мярка за наказание.

5. Действия при насилие на ученик срещу член на екипа на институцията

Действието се прекратява незабавно от възрастен, който е в близост до мястото на извършеното насилие.

Оказва се помощ, в случай че има пострадал/пострадали.

Детето трябва да бъде отделено с оглед на възстановяване на сигурността. Отделянето на детето може да бъде временно до успокояването му, осъществява се психологическо консултиране/кризисна интервенция.

Уведомяват се родителите на детето.

С детето започват дейности за установяване на причините, изясняване на ситуацията, оценка на проблема. С него задължително разговаря психолог или педагогически съветник. Последният дава становище след оценката на проблема и поведението за целите на вземането на решение за последствията от педагогическия съвет.

Училището организира провеждане на педагогически съвет за вземане на решение за последващи действия. Обсъждат се възможни действия и се прави план за работа с детето.

6. Действия при насилие на възрастен срещу дете/ученик

При насилие на възрастен над дете незабавно се подава сигнал към ОЗД и/или полицията и се свиква Координационния механизъм за дете в риск.

Училището извършва последователни действия: Кога, кой и къде може да подава сигнал за дете в риск?

С пострадалото дете разговаря психолог или педагогически съветник, който прави оценка и изготвя становище.

КОГА, КОЙ И КЪДЕ МОЖЕ ДА ПОДАВА СИГНАЛ ЗА ДЕТЕ В РИСК? Кога се подава сигнал за дете в риск?

1. Кой подава сигнал за дете в риск или в ситуация на насилие и тормоз?
2. Къде може да се подава сигнал за дете в риск или в ситуация на насилие и тормоз?

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?

Съгласно Закона за закрила на детето (чл. 7, ал. 1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане“. Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.

Съгласно ал. 2 „Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна”.

2. Кой подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

При идентифициране на случаи на насилие и тормоз на ученици в училището, директорът на институцията следва да бъде незабавно уведомен. От страна на институцията сигналът се подава от директора.

Всеки член на институцията, който е станал свидетел на ситуация на насилие и тормоз, е длъжен незабавно да уведоми ОЗД и/или полицията.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето (чл. 10, ал. 5) в случаите, отнасящи се до насилие над дете, се разглеждат и анонимни сигнали.

В случай на подозрение за ситуация на тормоз, всеки служител в институцията може да проведе консултация, като се свърже с Националната телефонна линия за деца и разговаря с консултант на телефон: 116 111, а в ситуации на кибернасилие и кибертормоз - с

Националния център за безопасен интернет на телефон; 124 123 или чрез сайта: www.safenet.bg.

3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

Към Държавната агенция за закрила на детето функционира Национална телефонна линия за деца 116 111, която работи 24 часа в денонощието. Линията е с национално покритие, достъпна от територията на цялата страна, напълно безплатна за обаждачите се, независимо дали звънят от стационарен или мобилен телефон. Националната телефонна линия за деца предоставя консултиране, информиране и помощ по всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца. Към нея при необходимост могат да се обръщат за съдействие и професионалисти. В случаи, касаещи насилие и тормоз в интернет (кибернасилие и кибертормоз), сигнал може да се подава към Националния център за безопасен интернет. Към центъра функционира консултативна линия, отворена в работните дни между 10,00 и 16,00 часа на телефон: 124 123, имейл: helpline@online.bg и чат в сайта: www.safenet.bg. Консултациите на линията са анонимни и на нея могат да се свързват както деца, така и професионалисти и родители.

Сигнал може да бъде подаден и към националния телефон за спешни повиквания: 112.

Според Координационния механизъм, в случай че сигналът за насилие бъде приет от някой от визираните органи за закрила - получен от дирекция „Социално подпомагане“ (отдел за закрила на детето). Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи, съгласно чл. 7 от Закона за закрила на детето той е длъжен да уведоми за това останалите незабавно до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналът се изпраща в дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето. Съгласно Координационния механизъм във всеки един отдел „Закрила на детето“ при дирекция „Социално подпомагане“ началникът на отдела е на разположение, като той определя отговорен социален работник. В отдел „Закрила на детето“ определеният отговорен социален работник извършва проверката на сигнала до 24 часа от неговото постъпване.

При проучването на сигнала социалният работник може да потърси съдействие от страна на детската градина/училището - информация за детето, за взаимоотношенията му с децата, впечатленията на учителите, т.е. информация, с която да бъде направена оценка на случая. При проучването на сигнала и предприемането на действия се изисква работа в екип от страна на различни специалисти, за да се направи точна оценка и да бъдат съгласувани действията на различните специалисти.

В случай че бъде установен риск за детето, трябва да бъдат предприети мерки за закрила и да започне работа по случая. Изготвя се общ план, в който се описват планираните мерки, като социалният работник е отговорен и следи за изпълнението на плана. Мултидисциплинарният екип на местно равнище следва да си постави единна стратегическа цел, за постигането на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе участници в мултидисциплинарния екип набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни съобразно собствените си правомощия и в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи бъде подкрепено със съдействието на

останалите участници и в същото време това да спомогне за крайния резултат - дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете.

Ролята на социалния работник е свързана с проучване на семейната среда и предприемане на мерки за закрила. В същото време той има правомощията и ангажимента да консултира родителите, да подпомогне тяхната ангажираност в работата с детето на равнище детска градина/училище. Социалният работник може да консултира семейството, да насочи родителите и детето към подходящи социални услуги и консултации.

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ
“НИКОЛА Й. ВАПЦАРОВ”

8500, гр. Айтос, ул. "Димитър Зехирев" №58; тел.+359 894452042; e-mail: info-200113@edu.mon.bg

УТВЪРЖДАВАМ:

Иванка Лалева

Директор

План за изпълнение
на дейности по превенция и интервенция
при проява на насилие и тормоз
в СУ "Н.Й.Вапцаров"
гр.Айтос, общ. Айтос, обл. Бургас

Цел:

Формиране и утвърждаване на общоучилищна култура на ненасилие и позитивна учебна среда чрез изграждане на ценности, правила и процедури, предотвратяващи насилието и тормоза в училище.

Задачи:

1. Разработване и въвеждане на превантивни мерки за предотвратяване и противодействие на тормоза в училище.
2. Продължаване дейността на Училищния координационен съвет за справяне с насилието.
3. При всеки конкретен случай са ангажирани и се включват съответните заинтересовани учители, класни ръководители и родители.

ДЕЙНОСТИ:**На ниво училище:**

1. Запознаване на педагогическите специалисти и останалите служители с Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование по ред, определен от директора.

Срок: 11.09.2025 г.

Отг.: Директора

2. Създаване/актуализиране на институционалните политики в съответствие с препоръките, описани в Механизма.

Срок: 11.09.2025 г.

Отг.: Директора

3. Създаване на Координационен съвет - състав (председател, членове) със заповед на директора на образователната институция.

Срок: 11.09.2025 г.

Отг.: Директора

4. Извършване на „оценка на ситуацията“ в началото на учебната година и анализ на резултатите от Координационния съвет.

Срок: 11.09.2025 г.

Отг.: Координационния съвет

5. Изготвяне/актуализиране на едногодишен план от Координационния съвет на базата на резултатите от „оценката на ситуацията“ и спецификата на образователната институция. Планът съдържа ясни срокове, ангажменти и отговорности за дейностите по превенция и интервенция на насилието и тормоза.

Срок: 11.09.2025 г.

Отг.: Координационния съвет

6. Създаване /актуализиране /на Етичен кодекс на институцията

Срок: 11.09.2025 г.

Отг.: Директора

7. Създаване/актуализиране на правила в Правилника за дейността на училището (първа стъпка на ниво клас и втора - на ниво институция);

Срок: 11.09.2025 г.

Отг.: Директора

8. Създаване/актуализиране на процедури за действие при инциденти, работа по случай, включително насочване към услуги;

Срок: 11.09.2025 г.

Отг.: Директора

9. Въвеждане на Дневник за случаи и процедури за управление на информацията при прояви на тормоз и насилие от II и III ниво за съответната учебна година. Всяка, описана в дневника ситуация, съдържа следната информация: дата, клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

Срок: 11.09.2025 г.

Отг.: Координационния съвет

10. Изготвяне на годишен доклад от Координационния съвет и препоръки за създаване на по-сигурна образователна среда до ръководството на институцията.

Срок: 30.06.2026 г.

Отг.: Координационния съвет

На ниво клас:

1. Провеждане на групова работа в рамките на часа на класа – дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит, с цел осъзнаване и оценка на проблема.

Отг.: Кл. ръководители

Срок: 30.06.2026 г. – два пъти през учебната година

2. Изработване и договаряне на общи правила на поведение, договаряне на процедура, в случай на нарушаване на правилата. Поставяне на видно място в класната стая.

Отг.: Класни ръководители

Срок: м. Ноември 2025 г.

3. Осигуряване на участие на учениците в подготовката, организирането и реализирането на дейностите по превенция.

Отг.: Кл. ръководители

Срок: 30.06.2026 г.

4. Планиране на конкретни дейности по превенция на ниво клас - отбелязване на празници, участие в инициативи, уъркшопи, организиране на ателиета и др.

Отг.: Кл. ръководители

Срок: 30.06.2026 г.

5., Когато музиката ни прави по – добри...”

Отг.: Кл. ръководители, г-жа Валя Иванова

Срок: 31.05.2026 г.

На ниво родители:

1. Запознаване на родителите с Механизма на противодействие на тормоза в училище на тематична родителска среща и обсъждане на начините, по които те могат да се ангажират в противодействието на тормоза в училище.

Отг.: Класните ръководители

Срок: 30.09.2025 г.

2. Планиране на конкретни дейности за реализиране на партньорство с родители – провеждане на тематични срещи, организиране на работилници за родители и др.

Отг.: Класните ръководители

Срок: 31.05. 2026 г.

3. Привличане на родителите в реализирането на ценни училищни инициативи, свързани с превенцията на насилието в училище.

Отг.: Класните ръководители

Срок: 31.05.2026 г.

4. „ С любов към всички живи същества! ”

Отг.: Класният ръководител на I^a клас – Милена Фотева

Срок: 30.04.2026 г.

5. „ Да бъдем добри един към друг!”

Отг.: Класният ръководител на I^b клас – Станка Миткова

Срок: 31.03. 2026 г.

6. „ Да подадем ръка на доброто!”

Отг.: Класният ръководител на I^b клас – Светла Кърмаджиева

Срок: 29.05. 2026 г.

7. „ Да творим добрини!”

Отг.: Класният ръководител на II^a клас – Десислава Петрова

Срок: 22.12.2025 г.

8. „ Работилничка за добрини!”

Отг.: Класният ръководител на II^b клас – Таня Петкова

Срок: 30.04.2026 г.

9. „ Какво е емпатия, защо трябва да разбирам другите!”

Отг.: Класният ръководител на II^b клас – Гюлсюз Феимова

Срок: 31.01.2026 г.

10. „Час по доброта!”

Отг.: Класният ръководител на III^a клас – Вяра Тодорова

Срок: 22.12.2025 г.

11. „Различията ни сплотяват!”

Отг.: Класният ръководител на III^b клас – Светла Калинова

Срок: 28.02.2026 г.

12. „Не на тормоза!”

Отг.: Класният ръководител на IV^a клас – Йозлем Шефки

Срок: 28.02.2026 г.

13. „Мисия – продължи Доброто!”

Отг.: Класният ръководител на IV^b клас – Сияйна Иванова

Срок: 22.12.2025 г.

14. „Мисли! Мечтай! Събъдвай!”

Отг.: Класният ръководител на IV^b клас – Димитринка Михова

Срок: 30.01.2026 г.

15. „Биография на толерантността!”

Отг.: Класните ръководители на V^a, V^b, V^b клас – Зл. Милева, Зл. Цаневска, М. Филипова - Димова

Срок: 27.02.2026 г.

16. „Разногласия, конфликти, агресия!”

Отг.: Класните ръководители на VI^a, VI^b, VI^b клас – С. Шефкед, И. Куцарова, Кр. Караджова

Срок: 27.02.2026 г.

17. „Ти и другите в моя свят”

Отг.: Класните ръководители на VII^a и VII^b клас – Г. Петров и Сиб. Пиличева

Срок: 31.03.2026 г.

18. „Думи като оръжие, думи като мост!”

Отг.: Класните ръководители на VIII^a, VIII^b, VIII^b, VIII^г клас – Силв. Железова, П. Спасова, Марг. Стратиева, М. Маджарова

Срок: 31.03.2026г. – 30.04.2026 г.

19. „Доброто поведение – гаранция за успех на работното място!”

Отг.: Класните ръководители на IX^a, IX^b, IX^г клас – Зл. Щерева, Дан. Николова, Г. Куцарова

Срок: 31.05.2026 г.

20. „Малки добрини – големи промени!”

Отг.: Класният ръководител на IX^b клас – Жасмина Проданова

Срок: 22.12.2025 г.

21. „Дигитален свят и реалност!”

Отг.: Класните ръководители на X^a, X^б, X^в, X^г клас – Лил. Тангарджиева, Недялка Рачева, Вес. Захариева, Ани Стойчева

Срок: 31.03.2026г. – 30.04.2026 г.

22. „На пътя – живота е с предимство!”

Отг.: Класните ръководители на XI^a, XI^б, XI^в, XI^г клас – Стоянка Костова, Галя Иванова, Силвия Павлова, Златена Тодорова

Срок: 27.02.2026 г.

23. „Живот на пътя!”

Отг.: Класните ръководители на XII^a, XII^б, XII^в клас – Н. Маринова, Ф. Иляз, Нев. Връбчева

Срок: 31.03.2026 г.

Регистриране на ситуации на насилие и тормоз:

1. Всяка ситуация на тормоз трябва да бъде регистрирана и описана във водения от училището Дневник за случаите на тормоз от учителя или служителя, който я е наблюдавал. Това се налага, за да може да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция. Добре е дневникът да съдържа кратко описание на всяка ситуация, кога се е случила, кои са участниците и какви мерки са били предприети. Дневникът за описване на ситуациите на тормоз се съхранява при психолога или педагогическия съветник (или по изключение, при друг член на координационния съвет, определен от директора).

Отг.: Учители и класни ръководители

Срок: 30.06.2026 г.

2. Съгласно Закона за закрила на детето, чл. 7 (1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.

Отг.: Директор, учители и класни ръководители

Срок: 30.06.2026 г.

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ

“НИКОЛА Й. ВАПЦАРОВ”

8500, гр. Айтос, ул. "Димитър Зехирев" №58; тел.+359 894452042; e-mail: info-200113@edu.mon.bg

ЕДИННИ ПРАВИЛА НА УЧЕНИКА

1. Аз съм свободен гражданин на Република България и обичам своето семейство и своята Родина!
2. Свободно съм избрал да уча в СУ „Никола Йонков Вапцаров” и се гордея, че съм част от училищната общност!
3. Моите учители, работниците в училището са достойни хора и аз ги уважавам.
4. Аз съм толерантен към другите в училище. Зачитам чуждото мнение и отстоявам цивилизовано собствените си становища.
5. Приемам правилата за поведение в училище и свободно се задължавам да ги изпълнявам, защото знам, че те ми осигуряват личен комфорт и благополучие.
6. Моето основно право и задължение в училището е ученето. Аз уча според изискванията на учителите си.
7. Искам да получа помощ и аз ще бъда съпричастен. Нещата не се случват сами, аз съм нужен. Светът има нужда от мен. Аз съм личност.
8. Споделянето не е слабост, то е сила.
9. Не се страхувам да говоря, страхувам се какво говоря.
9. Пазя честта и достойнството на другите.
10. Прилагането на физическо и психическо насилие, употребата на обидни и агресивни думи е слабост.
11. Зачитам чуждото мнение и се съобразявам с него. Желая моето мнение да се зачита.
12. Ако някой се нуждае от моята помощ, то аз ще му я предоставя.
13. Ползвам електронни и технически средства по време на час след разрешение на учителя, при необходимост.
14. Чрез публикуване на снимки с неприлична насоченост и обидно съдържание, уронвам достойнството на публикуваните лица.
15. Непознатите и съмнителни сайтове, за които не е разрешен достъп на лица под 18 г. крият опасност за мен.
16. При покана за създаване на контакти с непознати лица по интернет, веднага ще уведомя родителите си или учителите си.
17. Споделянето на лична информация (име, години, адрес, телефонен номер, училището, в което уча) представлява опасност за живота и здравето ми.
18. При качване на мои снимки или на мои приятели в интернет, трябва да поискам одобрение от родителите.
19. Отговарянето на e-mail от непознат адрес, най-често спам писма, носят рискове за открадване на лична информация.
20. Онлайн запознанствата крият риск.
21. Аз съм добър стопанин. Зачитам чуждата собственост и пазя личното си имущество.
22. Аз знам, че училищното имущество е публична собственост, платена от данъците на моите родители, затова я пазя, така както пазя личните си вещи.
23. Източник на повишена опасност за мен и моите приятели и съученици са участието в хазартни игри, пушенето, наркотичните вещества и алкохол, острите предмети.
24. Толерантен съм към околните. Приемам различните от мен. Аз съм част от общество.
25. Вярвам в себе си! Аз мога! Аз мечтая! Аз постигам мечтите си!
26. Аз ще бъда най – дорият в.....!

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ
"НИКОЛА Й. ВАПЦАРОВ"

8500, гр. Айтос, ул. "Димитър Зехирев" №58; тел.+359 894452042; e-mail: info-200113@edu.mon.bg

Утвърждавам:
Иванка Лалева
Директор

ДНЕВНИК
НА ПРОЯВИ
НА РАЗЛИЧНИТЕ ВИДОВЕ
АГРЕСИЯ, НАСИЛИЕ, ТОРМОЗ

Учебна 2025/2026 година

Между ученици

№	Дата	вид	мерки	резултат

Между ученици и учители

№	Дата	вид	мерки	резултат

Между ученици и родители

№	Дата	вид	мерки	резултат

Между родители и учители
